

Koningslaagte en spoorhoogte

Wie van Groningen naar Dorkwerd fietst langs het Van Starckenborghkanaal, merkt het al: hier gaat iets grootscheeps gebeuren. Het kanaal wordt 'opgewaardeerd', zoals dat in bestuurlijke of ambtelijke termen heet. Een van de daaruit voortvloeiende maatregelen is een nieuwe spoorbrug in de verbinding van Stad en Ommeland, gepaard gaand met een verdubbeling van de spoorlijn naar Sauwerd. Een nieuw opvallend element in het landschap.

Begin dit jaar organiseerde atelier Forma Aktua in Groningen een expositie van schilderijen van Christof Beukema, onder het motto *De Spoorbrug*. In die afbeeldingen komen landschap en kunst bij elkaar zoals Stad en Ommeland dat doen: in één Spoorbrug. Net zoals de schrijver Gerrit Krol veel van zijn jeugd in de noordelijke stadswijken van Groningen en van zijn avonturen in en rond het 'Nieuwe Kanaal' (gegraven in de jaren dertig) in woorden heeft vastgelegd, zo heeft Christof Beukema dat in z'n schilderijen gedaan. Opgegroeid in de wijk De Hoogte wil hij vastleggen wat geweest is en wat ervan overblijft.

Beukema: *'Waarom zoveel vernieling, vooral de laatste dertig tot veertig jaar. Men breekt tegenwoordig zijn eigen verleden af. "Hier woonde mijn opa", kan straks geen kind meer zeggen. De spoorbrug is de metafoor voor de dingen die verdwijnen.'* Beukema wil de herinneringen stilzetten, zodat ze langer duren.

Veel van de vergankelijkheid en het verval is in detail weergegeven in zijn schilderijen, geïnspireerd als hij is door landschap en cultuur in zijn eigen omgeving.

VERRUIMING WATERPROFIEL

Wat de argeloze fietser als het uitbaggeren en verbreden van het kanaal beschouwt, wordt in ambtelijke taal het

Te verhoogen spoorbrug over het Van Starckenborghkanaal foto John Stoel

ruimen van het waterprofiel' genoemd. De activiteiten vormen een onderdeel van het *Plan van Aanpak Fries-Groninger kanalen*. De komende twintig jaar zullen het argrietkanaal, het Van Starckenborghkanaal en het Eemskanaal geschikt gemaakt worden voor schepen tot 100 ton. Nu is de limiet nog 1350 ton. Want ook al is het jorden des Lands nog zo op zoek naar z'n eigen identiteit, met het vervoer over water willen de bestuurders in Friesland en Groningen mee in de vaart der volkeren. Maar daar is wat voor te zeggen want goederenvervoer - met name bulkproducten als olie en grond, kunstmest en steenkool - over water is milieuvriendelijker dan over de weg. Bovendien wordt congestie vermeden. *'Ook de autonome ontwikkeling van schaalvergroting in de scheepvaart maakt aanpassing van de infrastructuur nodig'*, zo stelt een woordvoerder van de provincie Groningen. De route Lemmer-Delfzijl vormt een onderdeel van de oostere route van de Randstad naar Noordoost-Nederland naar Duitsland, waarin behalve bulkvervoer ook containervervoer steeds belangrijker wordt. Veel containers tegelijk vervoeren is daarbij het credo; hoog opstapelen dus. Een groot aantal bruggen zal vervangen moeten worden, want de norm wordt 9,5 meter afstand tussen brug en wateroppervlak. Dit zal de komende jaren heel wat knelpunten en dus pittige discussies opleveren. Zo zal de brug

in Zuidhorn niet zonder slag of stoot aangepast worden. Ook de Noordzeebrug, 25 jaar jong, onderdeel van de ringweg rond Groningen en toegang biedend naar de Eemshavenweg, zal met z'n zeven meter hoogte aangepakt worden.

SPOORBRUG

Ondanks alle gekibbel over de koers van het noordelijk trein- en busvervoer, staat in ieder geval vast dat de verdubbeling van het spoortraject Groningen-Sauwerd doorgaat. De heer Horzenlenberg van de Nederlandse Spoorwegen: *'De spoorbrug over het Van Starckenborghkanaal moet vervangen worden. Aan de oostzijde van deze brug wordt een nieuwe brug gebouwd, pas daarna verdwijnt de oude brug.'*

Zowel aan de stadskant als in de Koningslaagte zal een 'langzame helling' gecreëerd worden. De nieuwe brug wordt veel langer, de ter plekke bestaande 'insnoering' van het kanaal wordt ongedaan gemaakt.

Het spoor wordt tweebaans, dus is er ruimte nodig; deze ruimte wordt binnen de ruilverkaveling Sauwerd gevonden. In de stad zal de wijk De Hoogte onaangestast blijven, de nieuwe helling zal in een boog over het industrieterrein gaan en zich ter hoogte van de woningen weer bij het oude tracé voegen.

TALUDHOOGTE IN DE KONINGSLAAGTE

De Koningslaagte, een fraai stukje oud cultuurlandschap, ontleent z'n naam aan een voormalig koningsgoed, een woest gebied dat aan het begin van ons millennium door de Duitse koningen aan lokale adel ter ontginning werd geschonken. Veel uit die tijd is hier nog zichtbaar aanwezig in het landschap: de oude verkavelingspatronen, dijken, wegen en paden; een schitterend cultuurhistorisch landschap, waar voortdurend de expansiedrift van de stad Groningen geweerd moet worden. Staand op de Wolddijk, die ten oosten van de spoorlijn loopt en dateert uit de twaalfde eeuw, kan men voorbij Harssensbosch, bij Adorp, tot in het Reitdiepgebied kijken. Een laagte is het inderdaad.

Zijn de snode plannen van de stad voor ringwegen en/of woningbouwlocaties tot nu toe gelukkig niet doorgegaan, de vaar- en spoorwegplannen zullen zeker wel doorgaan. Volgens de NS valt het allemaal wel mee. Vanaf de volkstuintjes langs het spoor zal het talud met een vrij steile helling weer het bestaande niveau bereiken. Ook wil men op enkele plaatsen ongelijkvloerse kruisingen maken, uit veiligheidsoverwegingen. Zo zal volgens de plannen in de Munnikeweg (de oude route van de monniken van Aduard naar Bedum) een viaduct worden gebouwd met op- en afritten. Dat zal een lelijke barrière vormen op een plek die toch al ontsierd wordt door een onnuttige en verlaten gaslocatie. Op enkele andere plaatsen komen tunnels voor fietsers en landbouwmachines, zoals in de Harssema's laan. Andere oude voetgangersovergangen voor particulier gebruik worden verwijderd. Hoog, recht en strak wordt de lijn naar Sauwerd. In de planning van de NS wordt volgend jaar begonnen met de bouw van de spoorbrug. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat moet overigens voor het viaduct en de tunnels nog geld vrijmaken.

ONDER WATER EN ONDERGRONDS

Christof Beukema vindt het maar niets, deze veranderingen en met name het verdwijnen van 'zijn' brug. *'Laat men het nieuwe spoor maar onder het kanaal door leggen en bij Sauwerd weer omhoog laten komen. Wat men in het Westen van het land kan doen met een HSL, moet hier ook kunnen.'* Beukema is dus ook niet van plan de nieuwe brug te gaan schilderen. Zijn schilderijen bewaren in elk geval de oude spoorbrug voor het nageslacht.

Spoordijk in de Koningslaagte wordt zodanig verhoogd dat een blik op het Reitdiepgebied niet meer mogelijk is. foto John Stoel